ΥΠΟΨΗΦΙΟ ΓΙΑ ΤΟ BOOKER 2019

ΕΛΙΦ ΣΑΦΑΚ

10 Λεπτά και 38 Δευτερόλεπτα σ' αυτόν τον Παράξενο Κόσμο

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:
ΑΝΝΑ
ΠΑΠΑΣΤΑΥΡΟΥ

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

ΤΙΤΛΟΣ ΒΙΒΛΙΟΥ: **10 Λεπτά και 38 Δευτερόλεπτα σ' αυτόν τον Παράξενο Κόσμο**
ΤΙΤΛΟΣ ΠΡΩΤΟΤΥΠΟΥ: 10 Minutes 38 Seconds in This Strange World
Από τις Εκδόσεις Penguin Books, Λονδίνο 2019
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ: Elif Shafak
ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: Άννα Παπασταύρου
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ – ΔΙΟΡΘΩΣΗ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: Χρυσούλα Τσιρούκη
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Penguin Random House UK
ΜΑΚΕΤΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Τζίνα Γεωργίου
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Ραλλού Ρουχωτά

© Elif Shafak, 2019
© Φωτογραφίας Κοιμητηρίου των Ασυντρόφευτων: Tufan Hamarat
© ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Πρώτη έκδοση: Σεπτέμβριος 2021

Έντυπη έκδοση ISBN 978-618-01-3914-3
Ηλεκτρονική έκδοση ISBN 978-618-01-3915-0

Τυπώθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, σε χαρτί ελεύθερο χημικών ουσιών, προερχόμενο αποκλειστικά και μόνο από δάση που καλλιεργούνται για την παραγωγή χαρτιού.

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις του Ελληνικού Νόμου (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής αδείας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, διανομή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση, παρουσίαση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή (ηλεκτρονική, μηχανική ή άλλη) και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε.
Από το 1979
Έδρα:
Τατοΐου 121, 144 52 Μεταμόρφωση
Βιβλιοπωλείο:
Εμμ. Μπενάκη 13-15, 106 78 Αθήνα
Τηλ.: 2102804800 • fax: 2102819550

PSICHOGIOS PUBLICATIONS S.A.
Publishers since 1979
Head Office:
121, Tatoiou Str., 144 52 Metamorfossi, Greece
Bookstore:
13-15, Emm. Benaki Str., 106 78 Athens, Greece
Tel.: 2102804800 • fax: 2102819550

e-mail: info@psichogios.gr
www.psichogios.gr • **http://blog.psichogios.gr**

ΕΛΙΦ ΣΑΦΑΚ

10 Λεπτά και 38 Δευτερόλεπτα σ' αυτόν τον Παράξενο Κόσμο

Μετάφραση: Άννα Παπασταύρου

ΨΥΧΟΓΙΟΣ

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Για τις γυναίκες της Ιστανμπούλ
και για την πόλη της Ιστανμπούλ, που είναι,
και πάντα ήταν, μια θηλυκή πόλη.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Και να που τώρα εκείνος, αποχωρώντας από τούτο τον παράξενο κόσμο, πάλι προηγήθηκε λίγο από μένα. Αυτό δεν έχει σημασία. Για ανθρώπους σαν εμάς, που πιστεύουν στη φυσική, ο διαχωρισμός παρελθόντος, παρόντος και μέλλοντος έχει μόνο τη σημασία μιας ομολογουμένως πεισματάρικης ψευδαίσθησης.

Άλμπερτ Άινσταϊν, για τον θάνατο
του επιστήθιου φίλου του Μικέλε Μπέσο

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

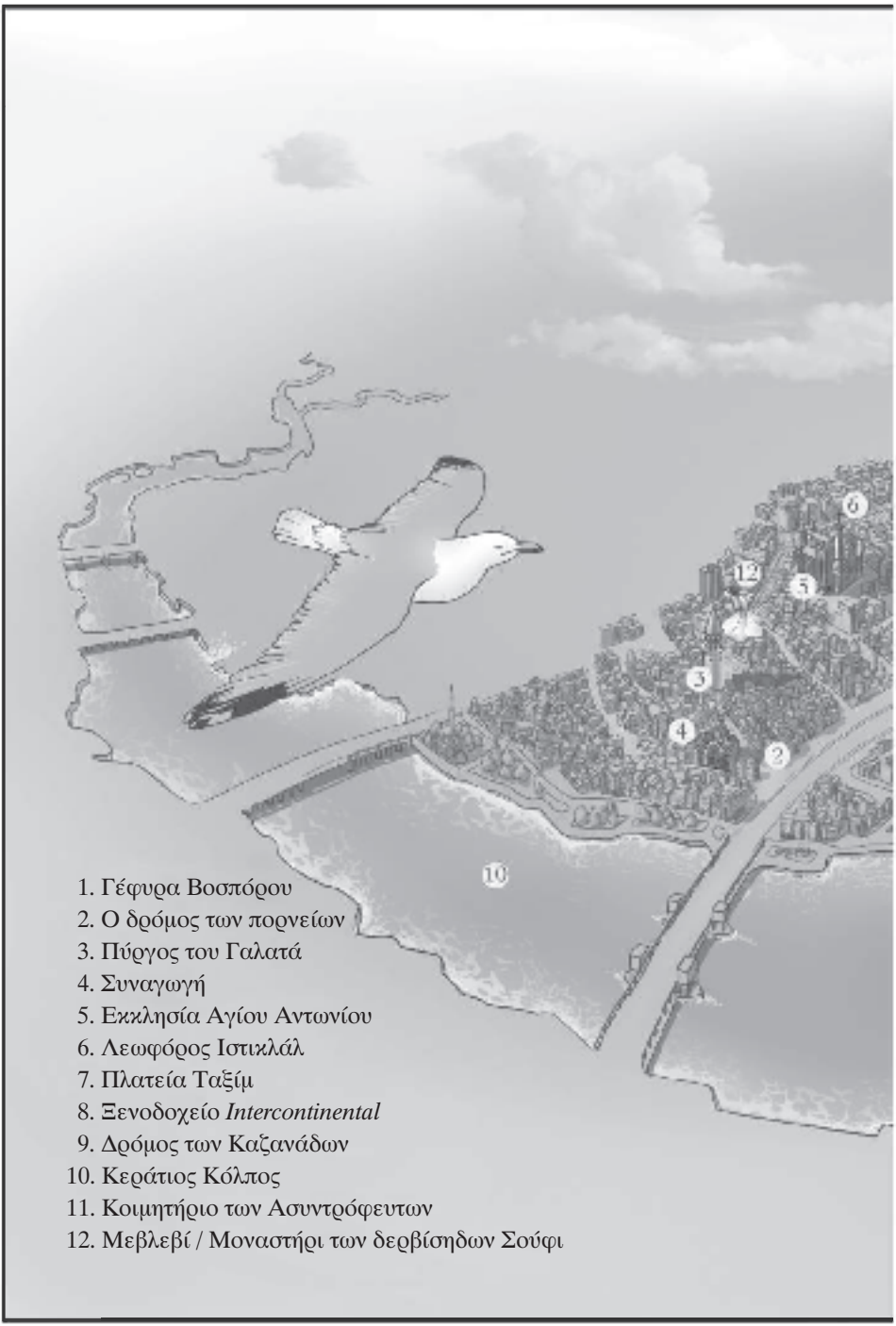

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

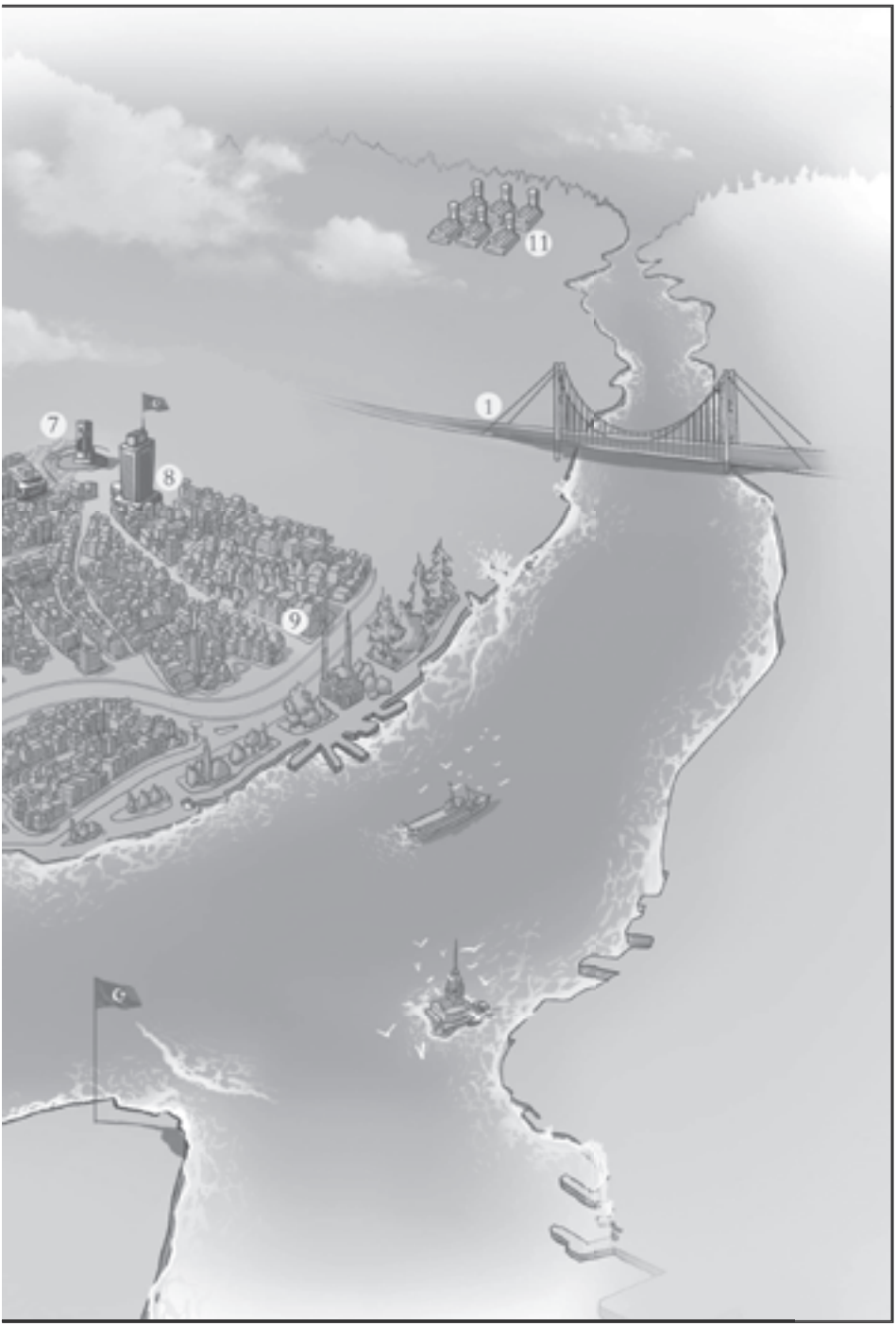

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Το τέλος

Το όνομά της ήταν Λεϊλά. Τεκίλα Λεϊλά, όπως ήταν γνωστή στους φίλους της και τους πελάτες της. Τεκίλα Λεϊλά, όπως την έλεγαν στο σπίτι και στη δουλειά, σ' εκείνο το σπίτι στο χρώμα του παλίσανδρου, σ' ένα πλακοστρωμένο αδιέξοδο κάτω στην αποβάθρα, φωλιασμένο ανάμεσα σε μια εκκλησία και μια συναγωγή, ανάμεσα σε μαγαζιά με φωτιστικά και κεμπαπτζίδικα – στον δρόμο που φιλοξενούσε τα πιο παλιά νόμιμα πορνεία στην Ιστανμπούλ.

Κι όμως, αν σ' άκουγε να το λες έτσι, μπορεί και να θιγόταν και παιχνιδιάρικα να σου πετούσε ένα παπούτσι – μια από εκείνες τις ψηλοτάκουνες γόβες στιλέτο.

«*Είναι*, αγάπη μου, όχι *ήταν*... Το όνομά μου είναι Τεκίλα Λεϊλά».

Ποτέ, ούτε σε χίλια χρόνια, δε θα δεχόταν να τη μνημονεύουν σε χρόνο παρελθόντα. Και μόνο η σκέψη την έκανε να νιώθει ασήμαντη και ηττημένη, και το τελευταίο πράγμα που ήθελε σε τούτο τον κόσμο ήταν να νιώθει έτσι. Όχι, θα επέμενε στον ενεστώτα – παρότι τώρα συνειδητοποιούσε, μ' ένα αίσθημα απογοήτευσης, πως η καρδιά της είχε μόλις σταματήσει να χτυπάει και η ανάσα της είχε κοπεί απότομα και πως, απ' όπου και αν κοίταζε την κατάστασή της, δεν υπήρχε καμία αμφιβολία πως ήταν νεκρή.

Κανένας από τους φίλους της δεν το ήξερε ακόμα. Τόσο νωρίς το πρωί θα κοιμόνταν όλοι βαθιά, προσπαθώντας ο καθένας τους να βρει τον δρόμο μέσα από τον δικό του λαβύρινθο ονείρων. Η Λεϊλά ευχήθηκε να ήταν κι εκείνη στο σπίτι, τυλιγμένη στα ζεστά της σκεπάσματα, κι ο γάτος της κουλουριασμένος στα πόδια της,

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

να γουργουρίζει μισοκοιμισμένος με αγαλλίαση. Ο γάτος της ήταν θεόκουφος και μαύρος – με εξαίρεση μια χιονάτη κηλίδα στο ένα του ποδάρι. Τον είχε ονομάσει Μίστερ Τσάπλιν, προς τιμήν του Τσάρλι Τσάπλιν, γιατί, όπως ακριβώς και οι ήρωες του παλιού σινεμά, ζούσε κι αυτός σ' έναν δικό του βωβό κόσμο.

Και τι δε θα 'δινε η Τεκίλα Λεϊλά να βρισκόταν τώρα στο διαμέρισμά της. Αντίθετα, ήταν εδώ, κάπου στα περίχωρα της Ισταμπούλ, απέναντι από ένα σκοτεινό, υγρό γήπεδο ποδοσφαίρου, μέσα σ' έναν μεταλλικό κάδο σκουπιδιών με σκουριασμένα χερούλια και ξεφλουδισμένη μπογιά. Ήταν ένας συρόμενος κάδος με ροδάκια· τουλάχιστον ένα μέτρο και είκοσι εκατοστά ύψος και ο μισός σε πλάτος. Η Λεϊλά ήταν ένα κι εβδομήντα – συν είκοσι πόντους από τα άλικα ξώφτερνα στιλέτα της, που ακόμη τα φορούσε.

Ήταν τόσο πολλά αυτά που ήθελε να μάθει. Στο μυαλό της επανέρχονταν αδιάκοπα οι τελευταίες στιγμές της ζωής της, κι αναρωτιόταν πού είχαν πάει στραβά τα πράγματα – μάταιη άσκηση, μια και ο χρόνος δεν μπορούσε να ξετυλιχτεί ανάποδα, σαν να ήταν ένα κουβάρι μαλλί. Η επιδερμίδα της ήδη άρχιζε να ξασπρίζει, παρότι τα κύτταρά της πάλλονταν ακόμη από ζωτικότητα. Δεν μπορούσε να μην προσέξει ότι πάρα πολλά συνέβαιναν μέσα στα όργανα και τα μέλη της. Ο κόσμος πάντα υπέθετε ότι ένα πτώμα δεν ήταν πιο ζωντανό απ' ό,τι ήταν ένα πεσμένο δέντρο ή ένα κουφαλιασμένο κούτσουρο, στερημένο από συναίσθηση. Όμως, αν της δινόταν έστω μισή ευκαιρία, η Λεϊλά θα μπορούσε να δηλώσει ότι, ίσα ίσα, ένα πτώμα έβριθε από ζωή.

Δεν μπορούσε να πιστέψει πως η θνητή της υπόσταση είχε χαθεί οριστικά. Μόλις την προηγούμενη μέρα είχε περάσει από τη γειτονιά του Πέρα, η σκιά της γλιστρούσε στους δρόμους που είχαν πάρει την ονομασία τους από στρατιωτικούς ηγέτες και εθνικούς ήρωες, δρόμους με ονόματα ανδρών. Μόλις εκείνη την εβδομάδα το γέλιο της είχε αντηχήσει στις χαμηλοτάβανες ταβέρνες του Γαλατά και του Κουρτουλούς και στα μικρά, πνιγηρά καταγώ-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

για του Τοφανέ, που κανένα τους δε μνημονευόταν ποτέ σε ταξιδιωτικούς οδηγούς ή σε τουριστικούς χάρτες. Η Ιστανμπούλ που γνώριζε η Λεϊλά δεν ήταν η Ιστανμπούλ που θα ήθελε το Υπουργείο Τουρισμού να γνωρίσουν οι ξένοι.

Χθες τη νύχτα είχε αφήσει τα δακτυλικά της αποτυπώματα πάνω σ' ένα ποτήρι ουίσκι κι ένα ίχνος από το άρωμά της –*Παλόμα Πικάσο*, δώρο των φίλων της για τα γενέθλιά της– στο μεταξωτό μαντίλι που είχε παρατήσει πάνω στο κρεβάτι ενός ξένου, στη σουίτα του ρετιρέ ενός πολυτελούς ξενοδοχείου. Ψηλά στον ουρανό, μια σκλήθρα από το χθεσινό φεγγάρι ήταν ορατή, λαμπερή κι απλησίαστη, σαν χνάρι μιας ευτυχισμένης ανάμνησης. Εξακολουθούσε να είναι κομμάτι αυτού του κόσμου και υπήρχε ακόμη ζωή μέσα της, οπότε πώς ήταν δυνατόν να έχει φύγει; Πώς μπορούσε να μην υπάρχει πια, σαν όνειρο που ξεθωριάζει με το πρώτο φως της αυγής; Μόλις πριν από λίγες ώρες τραγουδούσε, κάπνιζε, έβριζε, σκεφτόταν... ε, καλά, ακόμα και τώρα σκεφτόταν. Ήταν αξιοσημείωτο το πώς το μυαλό της λειτουργούσε με τρομερή ενέργεια – παρότι ποιος να 'ξερε για πόσο ακόμα. Ευχήθηκε να μπορούσε να γυρίσει πίσω και να πει σε όλους πως οι νεκροί δεν πέθαιναν ακαριαία, πως μπορούσαν, πράγματι, να συνεχίσουν να στοχάζονται διάφορα, ακόμα και τον ίδιο τους τον θάνατο. Ο κόσμος θα τρόμαζε έτσι και το μάθαινε αυτό, υπέθετε εκείνη. Η ίδια σίγουρα θα είχε τρομάξει, τότε που ήταν ζωντανή. Όμως ένιωθε πως ήταν σημαντικό να το μάθει ο κόσμος.

Η Λεϊλά είχε την εντύπωση πως τα ανθρώπινα πλάσματα εκδήλωναν έντονη ανυπομονησία για τους σταθμούς της ζωής τους. Πρώτα απ' όλα, θεωρούσαν δεδομένο ότι γινόσουν αυτόματα σύζυγος, άντρας ή γυναίκα τη στιγμή που έλεγες το «ναι». Όμως η αλήθεια ήταν πως χρειάζονταν χρόνια για να μάθεις πώς να 'σαι παντρεμένος. Με παρόμοιο τρόπο, η κοινωνία περίμενε πως τα μητρικά –ή πατρικά– ένστικτα ξυπνούσαν αμέσως μόλις αποκτούσες παιδί. Η αλήθεια είναι πως χρειαζόταν κάμποσος χρόνος ωσότου καταλάβεις πώς να είσαι γονιός – ή και παππούς, εδώ

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

που τα λέμε. Το ίδιο και με τη συνταξιοδότηση και τα γηρατειά. Πώς μπορούσες ν' αλλάξεις ταχύτητα με το που έβγαινες από ένα γραφείο όπου είχες περάσει τη μισή σου ζωή και είχες σπαταλήσει τα πιο πολλά σου όνειρα; Δεν ήταν και τόσο εύκολο. Η Λεϊλά είχε γνωρίσει συνταξιούχους δασκάλους που ξυπνούσαν στις εφτά, έκαναν το μπάνιο τους και ντύνονταν επιμελώς, μόνο και μόνο για να καθίσουν στο τραπέζι για πρωινό και μόνο τότε να θυμηθούν πως δεν είχαν πια δουλειά. Βρίσκονταν ακόμη στη φάση της προσαρμογής.

Ίσως να μην ήταν και τόσο διαφορετικά με το ζήτημα του θανάτου. Οι άνθρωποι πίστευαν ότι μεταμορφωνόσουν σε πτώμα τη στιγμή που άφηνες την τελευταία σου πνοή. Όμως τα πράγματα δεν ήταν και τόσο ξεκαθαρισμένα. Όπως υπήρχαν αναρίθμητες αποχρώσεις ανάμεσα στο κατάμαυρο και το αστραφτερό λευκό, έτσι υπήρχαν πολλά στάδια αυτού που αποκαλούμε «αιώνια ανάπαυση». Αν υπήρχαν σύνορα ανάμεσα στο Βασίλειο της Ζωής και το Βασίλειο του Επέκεινα, η Λεϊλά κατέληξε στο συμπέρασμα ότι έπρεπε να είναι διαπερατά σαν ψαμμίτης.

Περίμενε την ανατολή του ήλιου. Σίγουρα τότε κάποιος θα την έβρισκε και θα την έβγαζε από τούτο τον άθλιο σκουπιδοτενεκέ. Δεν περίμενε πως οι Αρχές θα καθυστερούσαν να καταλάβουν ποια ήταν. Το μόνο που είχαν να κάνουν ήταν να εντοπίσουν τον φάκελό της. Με το πέρασμα των χρόνων, την είχαν αναζητήσει, την είχαν φωτογραφίσει, της είχαν πάρει τα δακτυλικά αποτυπώματα και την είχαν φυλακίσει πιο συχνά απ' όσο η ίδια ήθελε να παραδεχτεί. Εκείνα τα αστυνομικά τμήματα στα απόμερα δρομάκια είχαν μια χαρακτηριστική μυρωδιά: σταχτοδοχεία τίγκα στα αποτσίγαρα της προηγούμενης μέρας, κατακάθια από καφέ σε τσακισμένα φλιτζάνια, δύσοσμη αναπνοή, μουσκεμένα χαλιά και μια διαπεραστική μπόχα από τα αποχωρητήρια που καμία ποσότητα απολυμαντικού δεν μπορούσε ποτέ να κατανικήσει. Όργανα της τάξης και κακοποιοί συνωστίζονταν στις αίθουσες. Η Λεϊλά πάντα έβρισκε εντυπωσιακό το γεγονός ότι μπάτσοι και εγκλη-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ματίες σκόρπιζαν τα νεκρά κύτταρα της επιδερμίδας τους πάνω στο ίδιο πάτωμα, ότι τα ίδια ακάρεα σκόνης τα καταβρόχθιζαν, χωρίς εύνοιες ή μεροληψία. Σε κάποιο επίπεδο, αόρατο στο ανθρώπινο μάτι, τα αντίθετα αναμειγνύονταν με τους πιο απροσδόκητους τρόπους.

Μόλις την εντόπιζαν οι Αρχές, υπέθεσε ότι θα ενημέρωναν την οικογένειά της. Οι γονείς της ζούσαν στην ιστορική πόλη Βαν – χίλια πεντακόσια χιλιόμετρα μακριά. Όμως εκείνη δεν περίμενε πως θα έρχονταν να πάρουν το νεκρό της σώμα, γιατί πίστευε ότι την είχαν απορρίψει πριν από πολύ καιρό.

Μας ντρόπιασες. Όλοι μιλούν πίσω απ' την πλάτη μας.

Έτσι η αστυνομία θα αναγκαζόταν να πάει στους φίλους της, αντί στους γονείς. Πέντε τον αριθμό: Σαμποτάζ Σινάν, Νοσταλγία Ναλάν, Τζαμίλα, Ζαϊνάμπ122 και Χόλιγουντ Χουμέιρα.

Η Τεκίλα Λεϊλά δεν είχε καμία αμφιβολία πως οι φίλοι της θα έρχονταν όσο πιο γρήγορα μπορούσαν. Σαν να τους έβλεπε κιόλας να τρέχουν προς το μέρος της, με βήματα βιαστικά όσο και δισταχτικά, μάτια διάπλατα ανοιχτά από το σοκ και μια θλίψη στην αρχή της ακόμα, μια τραχιά οδύνη που δεν είχε κατασταλάξει, όχι ακόμα. Της φαινόταν φριχτό το ότι αναγκαζόταν να τους υποβάλει σε μια δοκιμασία ολοφάνερα οδυνηρή. Όμως ήταν ανακουφιστική η σκέψη πως θα της έκαναν μια λαμπρή κηδεία. Με καμφορά και λιβάνια. Μουσική και λουλούδια – ιδιαίτερα, τριαντάφυλλα. Κόκκινο της φωτιάς, ζωηρό κίτρινο, βαθύ βυσσινί... Κλασικά, διαχρονικά, αξεπέραστα. Οι τουλίπες παραήταν αυτοκρατορικές, οι νάρκισσοι υπερβολικά ντελικάτοι και οι κρίνοι τής έφερναν φτάρνισμα, όμως τα τριαντάφυλλα ήταν τέλεια, ηδονική λάμψη συνδυασμένη με αιχμηρά αγκάθια.

Η αυγή ξεπρόβαλλε αργά. Χρωματιστές ραβδώσεις –κοκτέιλ ροδάκινο, μαρτίνι πορτοκάλι, μαργαρίτες φράουλα, παγωμένα νεγκρόνι– άχνιζαν πάνω από τον ορίζοντα, από ανατολή σε δύση. Μέσα σε δευτερόλεπτα, καλέσματα σε προσευχή από τα γύρω τζαμιά αντιλαλούσαν ολόγυρά της, εντελώς ασυγχρόνιστα. Πέ-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ρα μακριά στο βάθος, ο Βόσπορος, ξυπνώντας από τον τιρκουάζ ύπνο του, χασμουριόταν ζωηρά. Ένα ψαροκάικο επέστρεφε στο λιμάνι κι η μηχανή του έβηχε φτύνοντας καπνό. Μια βαριά φουσκονεριά κυλούσε ληθαργικά προς την προκυμαία. Η περιοχή είχε κάποτε ευλογηθεί με ελαιώνες και περιβόλια με συκιές, που όλα είχαν ισοπεδωθεί από τις μπουλντόζες ώστε να μείνει χώρος για περισσότερα κτίρια και πάρκινγκ. Κάπου εκεί, στο μισοσκόταδο, ένα σκυλί γάβγιζε, πιο πολύ από αίσθημα καθήκοντος παρά από ενθουσιασμό. Παραδίπλα ένα πουλί τιτίβιζε, θαρρετά και δυνατά, κι ένα άλλο σκόρπιζε τις τρίλιες του σε απάντησή του, αν και όχι με το ίδιο κέφι. Χορωδία του εωθινού. Η Λεϊλά άκουγε τώρα καθαρά ένα φορτηγό διανομής να κάνει σαματά στον κακοτράχαλο δρόμο, κοπανώντας από τη μια λακκούβα στην άλλη. Το μουρμουρητό της πρωινής κίνησης δε θ' αργούσε να γίνει εκκωφαντικό. Ζωή στη διαπασών.

Τότε που ήταν ζωντανή, η Τεκίλα Λεϊλά πάντα σάστιζε κάπως, συχνά ερχόταν και σε αμηχανία, από ανθρώπους οι οποίοι ένιωθαν ικανοποίηση να κάνουν εικασίες για το τέλος του κόσμου. Πώς μπορούσαν, μυαλά φαινομενικά υγιή, να επηρεάζονται τόσο πολύ απ' όλα εκείνα τα τρελά σενάρια με τους αστεροειδείς, τους φλεγόμενους μετεωρίτες και τους κομήτες που έσπερναν τον όλεθρο στον πλανήτη; Κατά τη γνώμη της, η Αποκάλυψη δεν ήταν το χειρότερο που θα μπορούσε να συμβεί. Η πιθανότητα ενός άμεσου και ολοκληρωτικού αποδεκατισμού του πολιτισμού δεν έφτανε ούτε στο δαχτυλάκι της την απλή συνειδητοποίηση ότι το πέρασμα καθενός από εμάς δεν είχε κανέναν αντίκτυπο στην τάξη των πραγμάτων κι ότι η ζωή θα συνέχιζε την πορεία της είτε μαζί μας είτε χωρίς εμάς. *Αυτό* μάλιστα, σκεφτόταν πάντα, αυτό ήταν τρομαχτικό.

Η αύρα άλλαξε κατεύθυνση, τώρα μαστίγωνε το γήπεδο του ποδοσφαίρου. Τότε τους είδε. Τέσσερα αγόρια στην εφηβεία. Ρακο-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

συλλέκτες που είχαν βγει νωρίς, να ψαχουλέψουν στα σκουπίδια. Δύο από αυτά έσπρωχναν ένα καρότσι φορτωμένο με πλαστικά μπουκάλια και τσαλακωμένα τενεκεδάκια. Ένα άλλο, με γερτούς ώμους και λυγισμένα γόνατα, ακολουθούσε ξοπίσω τους, κουβαλώντας ένα λερό σακί που περιείχε κάτι πολύ βαρύ. Το τέταρτο αγόρι, σίγουρα αρχηγός τους, προπορευόταν μ' ένα χαρακτηριστικό κόρδωμα και το κοκαλιάρικο στήθος του φούσκωνε σαν να 'ταν κόκορας σε κοκορομαχία. Προχωρούσαν προς το μέρος της, αστειευόμενα μεταξύ τους.

Άντε, προχωράτε.

Σταμάτησαν σ' έναν κάδο σκουπιδιών στην άλλη πλευρά του δρόμου κι άρχισαν να ψαχουλεύουν μέσα. Μπουκάλια από σαμπουάν, χάρτινες συσκευασίες από χυμούς, κεσεδάκια από γιαούρτι, αυγοθήκες... όλοι οι θησαυροί συλλέχτηκαν και στοιβάχτηκαν πάνω στο καρότσι. Οι κινήσεις τους ήταν επιδέξιες, έμπειρες. Ο ένας βρήκε ένα παλιό δερμάτινο καπέλο. Γελώντας, το φόρεσε και προχώρησε μ' ένα υπερβολικό, φαντασμένο κόρδωμα, με τα χέρια χωμένα στις πίσω τσέπες του, μιμούμενος κάποιον γκάνγκστερ που πιθανότατα είχε δει στο σινεμά. Τότε ο αρχηγός τού άρπαξε το καπέλο και το κότσαρε στο δικό του κεφάλι. Κανένας δεν έφερε αντίρρηση. Αφού άδειασαν τον σκουπιδοτενεκέ, ετοιμάστηκαν να φύγουν. Προς μεγάλη απελπισία της Λεϊλά, φάνηκαν πως γύριζαν πίσω, προς την αντίθετη κατεύθυνση.

Έι, εδώ κάτω είμαι!

Αργά, σαν να είχε ακούσει τα παρακαλετά της Λεϊλά, ο αρχηγός σήκωσε το πιγούνι του και μισόκλεισε τα μάτια στον ήλιο που ανέτελλε. Κάτω από το φως που άλλαζε κατεύθυνση, τσέκαρε τον ορίζοντα, και το βλέμμα του πλανήθηκε ώσπου την πήρε το μάτι του. Τα φρύδια του σηκώθηκαν, τα χείλη του τρεμούλιασαν ανεπαίσθητα.

Σε παρακαλώ, μη φεύγεις.

Δεν έφυγε. Αντίθετα, είπε στους άλλους κάτι που δεν ακούστηκε και τώρα την κοίταζαν κι αυτοί με την ίδια σαστισμένη έκφρα-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ση. Συνειδητοποίησε πόσο νέοι ήταν. Ήταν ακόμα παιδιά, πιτσιρίκια, εκείνα τα αγόρια που παρίσταναν τους άντρες.

Ο αρχηγός έκανε ένα βηματάκι, δισταχτικό, μπροστά. Κι έπειτα άλλο ένα. Προχώρησε προς το μέρος της με τον τρόπο που ένα ποντίκι ζυγώνει ένα μήλο πεσμένο από το δέντρο – δειλά και αμήχανα, αλλά εξίσου αποφασιστικά και γρήγορα. Το πρόσωπό του σκοτείνιασε, καθώς πλησίασε και είδε την κατάστασή της.

Μη φοβάσαι.

Τώρα βρισκόταν δίπλα της, τόσο κοντά που μπορούσε να δει το ασπράδι των ματιών του, ερεθισμένο, κατακόκκινο και σημαδεμένο με κίτρινα στίγματα. Τον κατάλαβε αμέσως ότι σνίφαρε κόλλα, αυτό το αγόρι που δεν ήταν πάνω από δεκαπέντε χρόνων, που η Ιστανμπούλ έκανε πως τάχα το καλωσόριζε και του πρόσφερε στέγη, κι εκεί που αυτό δεν το περίμενε καν, το παραπετούσε σαν παλιά πάνινη κούκλα.

Κάλεσε την αστυνομία, γιε μου. Κάλεσέ τους, για να ειδοποιήσουν τους φίλους μου.

Αυτός έριξε ματιές δεξιά κι αριστερά, για να βεβαιωθεί πως δεν τους έβλεπε κανένας και πως δεν υπήρχαν κάμερες παρακολούθησης εκεί κοντά. Τρεκλίζοντας προχώρησε μπροστά, άπλωσε το χέρι ν' αρπάξει το κολιέ της Λεϊλά – ένα χρυσό μενταγιόν μ' ένα μικροσκοπικό σμαράγδι στο κέντρο. Δισταχτικά, σαν να φοβόταν πως θα έσκαγε στην παλάμη του χεριού του, ψηλάφησε το μενταγιόν κι ένιωσε την παρήγορη παγωνιά του μετάλλου. Άνοιξε το μενταγιόν. Μέσα υπήρχε μια φωτογραφία. Έβγαλε τη φωτογραφία και την περιεργάστηκε για μια στιγμή. Αναγνώρισε τη γυναίκα –μια νεότερη εκδοχή της– κι έναν άντρα με πράσινα μάτια, ευγενικό χαμόγελο και μακριά μαλλιά, χτενισμένα σε στιλ μιας άλλης εποχής. Έδειχναν ευτυχισμένοι μαζί, ερωτευμένοι.

Στο πίσω μέρος της φωτογραφίας ήταν γραμμένο: *Ο Ντ/Αλί κι εγώ... Άνοιξη του 1976*.

Αστραπιαία, ο αρχηγός τράβηξε το μενταγιόν κι έχωσε το απόκτημά του στην τσέπη. Αν οι άλλοι, που στέκονταν ήσυχοι πίσω

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

του, αντιλήφθηκαν τι είχε μόλις κάνει, επέλεξαν να το αγνοήσουν. Μπορεί να ήταν μικροί, είχαν όμως αρκετή εμπειρία σε τούτη την πόλη για να γνωρίζουν πότε να φέρονται έξυπνα και πότε να το παίζουν βλάκες.

Μόνο ο ένας από αυτούς έκανε ένα βήμα μπροστά και τόλμησε να ρωτήσει, με φωνή που μόλις ακούστηκε: «Είναι... είναι ζωντανή;».

«Μη γίνεσαι γελοίος», είπε ο αρχηγός. «Είναι πεθαμένη όσο και μια ψητή πάπια».

«Καημένη γυναίκα. Ποια είναι;»

Γέρνοντας το κεφάλι του στο πλάι, ο αρχηγός περιεργάστηκε τη Λεϊλά σαν να την πρόσεχε για πρώτη φορά. Την κοίταξε από πάνω ως κάτω κι ένα χαμόγελο απλώθηκε στο πρόσωπό του σαν μελάνι χυμένο πάνω σ' ένα χαρτί από τη μια άκρη ως την άλλη. «Δεν το βλέπεις, βλαμμένο; Πουτάνα είναι».

«Έτσι λες;» ρώτησε το άλλο αγόρι με φούρια – πολύ ντροπαλό, πολύ αθώο για να επαναλάβει τη λέξη.

«Έτσι ξέρω, ηλίθιε». Τώρα ο αρχηγός μισοστράφηκε προς τη συμμορία και είπε, δυνατά και εμφατικά: «Θα είναι σ' όλες τις εφημερίδες. Και στην τηλεόραση! Θα γίνουμε φίρμες, ρε! Όταν έρθουν εδώ οι δημοσιογράφοι, αφήστε εμένα να μιλήσω, οκέι;».

Πέρα μακριά, ένα αμάξι μάρσαρε και βρυχήθηκε στον δρόμο, με κατεύθυνση τον αυτοκινητόδρομο, γλιστρώντας καθώς πήρε τη στροφή. Η μυρωδιά της εξάτμισης ανακατεύτηκε με την αψιά μυρωδιά της αρμύρας στην ατμόσφαιρα. Ακόμα και τόσο νωρίς το πρωί, όταν το φως του ήλιου μόλις άρχιζε να χαϊδεύει τους μιναρέδες, τις στέγες και τις κουτσουπιές ως τα πιο ψηλά κλαδιά τους, οι άνθρωποι ήδη συνωστίζονταν τρεχάτοι σε τούτη την πόλη, έχοντας ήδη καθυστερήσει για κάπου αλλού.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Το μυαλό

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Ένα λεπτό

Το πρώτο λεπτό μετά τον θάνατό της, η συνείδηση της Τεκίλα Λεϊλά άρχισε να φθίνει, αργά και σταθερά, σαν την άμπωτη που απομακρύνεται από την ακτή. Τα εγκεφαλικά της κύτταρα, που είχαν στραγγίξει από αίμα, τώρα είχαν ολότελα αδειάσει κι από οξυγόνο. Όμως δε σβήστηκαν. Όχι αμέσως. Ένα τελευταίο απόθεμα ενέργειας έβαλε σε κίνηση αναρίθμητους νευρώνες, συνδέοντάς τους σαν να ήταν η πρώτη φορά. Παρότι η καρδιά της είχε σταματήσει να χτυπάει, ο εγκέφαλός της αντιστεκόταν, αγωνιστής ως το τέλος· τώρα βρισκόταν σε μια κατάσταση αυξημένης εγρήγορσης, παρατηρώντας τον θάνατο του σώματος, ανέτοιμος όμως να δεχτεί το δικό του τέλος. Η μνήμη της γυναίκας κάλπαζε μπροστά, ανυπόμονη και δραστήρια, συλλέγοντας κομμάτια μιας ζωής που έφτανε γοργά στο τέλος της. Θυμήθηκε πράγματα που δεν ήξερε καν ότι ήταν ικανή να θυμηθεί, πράγματα που είχε πιστέψει πως είχαν χαθεί για πάντα. Ο χρόνος έγινε ρευστός, μια γρήγορη ροή αναμνήσεων που διαπότιζαν η μια την άλλη – το παρελθόν και το παρόν, αχώριστα.

Η πρώτη ανάμνηση που ήρθε στο μυαλό της είχε να κάνει με αλάτι – η αίσθηση στην επιδερμίδα της και η γεύση του στη γλώσσα της.

Είδε τον εαυτό της μωρό – γυμνό, λιγδερό και κόκκινο. Μόλις λίγα δευτερόλεπτα νωρίτερα είχε αφήσει τη μήτρα της μάνας της κι είχε γλιστρήσει μέσα από ένα υγρό, γλιτσερό πέρασμα, αιχμάλωτη ενός φόβου πρωτόγνωρου για εκείνη, και τώρα βρισκόταν σ' ένα δωμάτιο γεμάτο ήχους και χρώματα και άγνωστα πράγμα-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

τα. Το φως του ήλιου μέσα από τα βιτρό των παραθύρων κηλίδωνε το κάλυμμα του κρεβατιού και καθρεφτιζόταν στο νερό μέσα σε μια πορσελάνινη λεκάνη, παρότι ήταν μια ψυχρή μέρα του Γενάρη. Μέσα σ' εκείνο το ίδιο νερό, μια ηλικιωμένη γυναίκα, ντυμένη με ρούχα σε αποχρώσεις των φθινοπωρινών φύλλων –η μαμή–, βουτούσε μια πετσέτα και την έστυβε, ενώ το αίμα στάλαζε ως τον αγκώνα της.

«*Μασαλλάχ, μασαλλάχ**. Είναι κορίτσι».

Η μαμή πήρε ένα κομμάτι τσακμακόπετρα, που το είχε κρυμμένο στον στηθόδεσμό της, κι έκοψε τον ομφάλιο λώρο. Ποτέ της δε χρησιμοποιούσε μαχαίρι ή ψαλίδι γι' αυτή τη δουλειά, θεωρώντας πως η ψυχρή αποτελεσματικότητά τους ήταν ακατάλληλη για το μπελαλίδικο καθήκον του καλωσορίσματος ενός μωρού στον κόσμο. Η γριά έχαιρε μεγάλου σεβασμού στη γειτονιά και, παρά τις εκκεντρικότητες και τη μοναχική ζωή της, την κατέτασσαν στις μυστηριώδεις – σ' εκείνες που η προσωπικότητά τους είχε δύο πλευρές, μία γήινη και μία απόκοσμη και που, σαν ένα νόμισμα που το πετάς στον αέρα, μπορούσε οποιαδήποτε στιγμή να αποκαλύψει τη μία ή την άλλη όψη.

«Κορίτσι», έκανε σαν ηχώ η νεαρή μητέρα που ήταν ξαπλωμένη στο σιδερένιο σφυρήλατο κρεβάτι με ουρανό, με τα μελί μαλλιά της μπλεγμένα και θαμπά από τον ιδρώτα, το στόμα της στεγνό σαν άμμο.

Την είχε φάει η αγωνία, πως μπορεί να ήταν κι έτσι. Νωρίτερα εκείνο τον μήνα είχε κάνει έναν περίπατο στον κήπο ψάχνοντας για ιστούς αράχνης στα κλαδιά πάνω από το κεφάλι της, και βρίσκοντας έναν, είχε περάσει απαλά το δάχτυλό της ανάμεσα. Στη συνέχεια και για κάμποσες μέρες ερχόταν να τσεκάρει το σημείο. Αν η αράχνη είχε μπαλώσει την τρύπα, σήμαινε πως το μωρό ήταν αγόρι. Όμως η τρύπα στον ιστό ήταν πάντα εκεί.

---

* Θέλημα Θεού, θέλημα Θεού. (Όλες οι υποσημειώσεις είναι της μεταφράστριας, εκτός από όσες έχουν ένδειξη Σ.τ.Σ., που είναι της συγγραφέως.)

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Το όνομα της νεαρής γυναίκας ήταν Μπινάζ – «*χίλια καλοπιάσματα*». Ήταν δεκαεννιά χρόνων, παρότι φέτος ένιωθε πολύ πιο γερασμένη. Είχε σαρκώδη, πλούσια χείλη, μια ντελικάτη, ανασηκωμένη μύτη που θεωρούνταν σπάνια σε τούτο το μέρος της χώρας, μακρύ πρόσωπο με μυτερό πιγούνι και μεγάλα, μαύρα μάτια, σημαδεμένα από γαλάζια στίγματα, όπως τα αυγά του ψαρονιού. Από μικρή ήταν λυγερή και με λεπτή φτιαξιά, τώρα όμως φαινόταν ακόμα πιο αιθέρια με το κιτρινωπό λινό νυχτικό της. Λίγα σημάδια από σπυράκια ευλογιάς φαίνονταν στα μάγουλά της· κάποτε η μητέρα της είχε πει πως ήταν σημάδι πως την είχε χαϊδέψει το φως του φεγγαριού στον ύπνο της. Της έλειπαν η μητέρα της και ο πατέρας της, και τα εννιά αδέλφια της επίσης, που όλοι τους ζούσαν σ' ένα χωριό κάμποσες ώρες μακριά. Η οικογένειά της ήταν πολύ φτωχή – γεγονός που συχνά της υπενθύμιζαν, αφότου είχε μπει σε τούτο το σπίτι νύφη: *Να μακαρίζεις την τύχη σου. Όταν ήρθες εδώ, δεν είχες τίποτα.*

Ακόμη τίποτα δεν είχε, σκεφτόταν συχνά η Μπινάζ· όλα της τα υπάρχοντα ήταν τόσο εφήμερα και χωρίς ρίζες, σαν τους σπόρους της πικραλίδας. Μια ξαφνική αύρα, μια κατακλυσμιαία νεροποντή, και θα χάνονταν στο άψε σβήσε. Βάραινε πολύ στη σκέψη της το ότι μπορούσαν ανά πάσα στιγμή να την πετάξουν με τις κλοτσιές από αυτό το σπίτι, κι αν αυτό συνέβαινε, πού θα πήγαινε; Ο πατέρας της ποτέ δε θα δεχόταν, βέβαια, να την πάρει πίσω, με τόσα στόματα που είχε να θρέψει. Θα αναγκαζόταν να ξαναπαντρευτεί – όμως δεν υπήρχε καμία εγγύηση ότι ο επόμενος γάμος της θα ήταν πιο ευτυχισμένος ή ο νέος γαμπρός θα ήταν πιο πολύ της αρεσκείας της, κι όπως και να 'χε, ποιος θα την ήθελε, μια χωρισμένη, μια *χαλασμένη* γυναίκα; Φορτωμένη μ' εκείνες τις υποψίες, τριγύριζε στο σπίτι, έκανε βόλτες στην κρεβατοκάμαρά της, γύρω από το ίδιο της το κεφάλι, σαν ανεπιθύμητος επισκέπτης. Ως τώρα, δηλαδή. Όλα θα ήταν διαφορετικά με τη γέννηση αυτού του μωρού, διαβεβαίωνε τον εαυτό της. Δε θα ένιωθε πια αμηχανία ούτε ανασφάλεια.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Σχεδόν κόντρα στη θέλησή της, η Μπινάζ έριξε μια ματιά στην πόρτα. Εκεί, με το ένα χέρι στον γοφό της, το άλλο στο πόμολο της πόρτας –σαν να ζύγιαζε αν έπρεπε να μείνει ή να φύγει– στεκόταν μια γυναίκα με θεληματικό ύφος και τετράγωνο πιγούνι. Παρότι κόντευε τα σαράντα, οι κηλίδες της ηλικίας στα χέρια της και οι ρυτίδες γύρω από το στενό σαν λεπίδα στόμα της την έκαναν να φαίνεται πιο γερασμένη. Στο μέτωπό της διαγράφονταν βαθιές γραμμές, άνισες και μεγεθυμένες, σαν οργωμένο χωράφι. Οι ρυτίδες της προέρχονταν κυρίως από το σκυθρώπιασμα και το κάπνισμα. Όλη μέρα κάπνιζε σαν φουγάρο, ταμπάκο φερμένο λαθραία από το Ιράν, και ρουφούσε τσάι φερμένο λαθραία από τη Συρία. Τα πυρρόξανθα μαλλιά της –χάρη στην εφαρμογή άφθονης αιγυπτιακής χένας– ήταν χωρισμένα στη μέση κι ήταν πλεγμένα σε μια τέλεια κοτσίδα που έφτανε χαμηλά στην πλάτη της. Τα καστανά της μάτια ήταν επιμελώς τονισμένα με το πιο μαύρο κολ. Ήταν η άλλη σύζυγος του άντρα της Μπινάζ, η πρώτη – η Σουζάν.

Για μια στιγμή, οι δύο γυναίκες αντάλλαξαν βλέμματα. Γύρω τους ένιωθαν την ατμόσφαιρα συμπαγή, σαν ζύμη που φουσκώνει με τη μαγιά και γεμίζει φυσαλίδες. Μοιράζονταν το ίδιο δωμάτιο εδώ και πάνω από δώδεκα ώρες κι όμως τώρα βρίσκονταν πεταμένες σε χωριστούς κόσμους. Ήξεραν και οι δύο ότι με τη γέννηση αυτού του παιδιού η θέση της καθεμιάς στην οικογένεια θα άλλαζε για πάντα. Η δεύτερη γυναίκα, παρά το νεαρό της ηλικίας της και τον πιο πρόσφατο ερχομό της, θα προαγόταν στην κορυφή.

Η Σουζάν απέστρεψε το βλέμμα, όχι όμως για πολύ. Όταν ξανακοίταξε, υπήρχε μια σκληρότητα στο πρόσωπό της που δεν ήταν εκεί πριν. Έγνεψε προς το μωρό. «Γιατί δεν ακούγεται καθόλου;»

Η Μπινάζ έγινε κάτωχρη. «Πράγματι. Συμβαίνει κάτι;»

«Τίποτα δε συμβαίνει», είπε η μαμή, ρίχνοντας στη Σουζάν ένα ψυχρό βλέμμα. «Απλώς πρέπει να περιμένουμε».

Η μαμή ξέπλυνε το μωρό με αγιασμένο νερό από το πηγάδι Ζάμζαμ – δωρεά κάποιου προσκυνητή που είχε πρόσφατα επι-

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

στρέψει από το Χατζ*. Το αίμα, η βλέννα, το εμβρυϊκό σμήγμα, όλα καθαρίστηκαν. Το νεογέννητο σπαρταρούσε δυσφορώντας και συνέχιζε να σπαρταράει και μετά το πλύσιμο, σαν να πάλευε με τον εαυτό του – με όλα τα σχεδόν τέσσερα κιλά του.

«Μπορώ να την πάρω αγκαλιά;» ρώτησε η Μπινάζ, στρίβοντας τούφες από τα μαλλιά της με τα δάχτυλά της – συνήθειο που πρόδινε άγχος και το είχε αποκτήσει τον περασμένο χρόνο. «Δεν... δεν κλαίει».

«Α, *θα* κλάψει το κορίτσι μας», είπε η μαμή με αποφασιστικό ύφος, και αμέσως δάγκωσε τη γλώσσα της, καθώς η δήλωση ακούστηκε σαν ζοφερός οιωνός. Έφτυσε με φούρια στο πάτωμα τρεις φορές και πάτησε το αριστερό της πόδι με το δεξί. Αυτό θα απέτρεπε το προαίσθημα –αν πράγματι ήταν κάτι τέτοιο– να ταξιδέψει μακριά.

Μια αμήχανη σιωπή ακολούθησε, καθώς όλοι μέσα στο δωμάτιο –η πρώτη σύζυγος, η δεύτερη σύζυγος, η μαμή και δύο γειτόνισσες– κοίταζαν το μωρό με μάτια γεμάτα προσδοκία.

«Τι συμβαίνει; Πες μου την αλήθεια», είπε η Μπινάζ, χωρίς να απευθύνεται συγκεκριμένα σε κανέναν, με φωνή πιο λεπτή κι απ' τον αέρα.

Έχοντας ήδη έξι αποβολές μέσα σε μόλις λίγα χρόνια, καθεμιά πιο φριχτή από την προηγούμενη κι όλο και πιο βαθιά χαραγμένη στη μνήμη της, ήταν εξαιρετικά προσεχτική σε όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης της. Δεν είχε αγγίξει ούτε ένα ροδάκινο, ώστε το μωρό να μη γεννηθεί καλυμμένο με χνούδι· δεν είχε χρησιμοποιήσει καθόλου μπαχαρικά ούτε βότανα στο μαγείρεμα, ώστε το μωρό να μην έχει φακίδες ή κρεατοελιές· δεν είχε μυρίσει τριαντάφυλλα, ώστε το μωρό να μην έχει κόκκινα σημάδια από τη γέννα του, σαν από χυμένο κρασί. Ούτε μία φορά δεν είχε κόψει τα μαλλιά της, από φόβο πως θα κοβόταν και η τύχη τους μαζί. Είχε αποφύ-

---

* Το Χατζ είναι το ετήσιο ισλαμικό προσκύνημα στη Μέκκα, την ιερή πόλη των μουσουλμάνων στη Σαουδική Αραβία.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

γει να καρφώσει καρφί στον τοίχο, μήπως και από λάθος χτυπούσε κάποιον κοιμισμένο δαίμονα στο κεφάλι. Αφού σκοτείνιαζε, ξέροντας πολύ καλά πως τα τζίνι εξουσίαζαν τους γάμους τους γύρω από τα αποχωρητήρια, είχε μείνει στο δωμάτιό της, και τα βόλευε μ' ένα δοχείο νυκτός. Κουνέλια, αρουραίοι, γάτες, όρνεα, σκαντζόχοιροι, αδέσποτα σκυλιά – είχε καταφέρει να μην τους ρίξει ούτε μία ματιά. Ακόμα κι όταν ένας πλανόδιος μουσικός είχε εμφανιστεί στον δρόμο τους με μια αρκούδα που χόρευε ξοπίσω του, κι όλοι οι ντόπιοι είχαν συρρεύσει έξω για να δουν το θέαμα, εκείνη είχε αρνηθεί να πάει κοντά, από φόβο πως το μωρό της θα γεννιόταν καλυμμένο με τρίχες. Κι όποτε είχε τύχει να πέσει πάνω σε ζητιάνο ή λεπρό ή να δει νεκροφόρα, είχε αποστρέψει το βλέμμα και το είχε βάλει στα πόδια προς την αντίθετη κατεύθυνση. Κάθε πρωί έτρωγε ένα ολόκληρο κυδώνι, για να κάνει το μωρό λακκάκια στα μάγουλα, κι όλες τις νύχτες κοιμόταν μ' ένα μαχαίρι κάτω από το μαξιλάρι της για να κρατάει μακριά τα κακά πνεύματα. Και κρυφά, μετά τη δύση του ήλιου ανελλιπώς, μάζευε τρίχες από τη βούρτσα της Σουζάν και τις έκαιγε στο τζάκι, ώστε να ελαττώσει τη δύναμη της δεύτερης γυναίκας του άντρα της.

Μόλις είχαν αρχίσει οι ωδίνες του τοκετού, η Μπινάζ είχε δαγκώσει ένα κόκκινο μήλο, γλυκό και ωριμασμένο στον ήλιο. Τώρα αυτό βρισκόταν στο κομοδίνο δίπλα στο κρεβάτι της και μαύριζε σιγά σιγά. Αυτό το μήλο αργότερα θα κοβόταν σε πολλά κομμάτια και θα μοιραζόταν σε γυναίκες της γειτονιάς που δεν κατάφερναν να γκαστρωθούν, ώστε μια μέρα να μπορέσουν κι αυτές να κάνουν παιδιά. Είχε επίσης ρουφήξει σιρόπι από ρόδι που της είχαν σερβίρει στο δεξί παπούτσι του άντρα της, είχε σκορπίσει μαραθόσπορο σε τέσσερις γωνιές του δωματίου κι είχε πηδήξει πάνω από μια σκούπα βαλμένη στο πάτωμα, ακριβώς δίπλα στην πόρτα – σύνορο για να κρατήσει μακριά τον Σατανά. Καθώς οι πόνοι εντείνονταν, ο ένας μετά τον άλλον, όλα τα ζώα στο σπίτι που βρίσκονταν μέσα σε κλουβιά είχαν αφεθεί ελεύθερα, για να διευκολυνθεί ο τοκετός. Τα καναρίνια, οι σπίνοι... Το τελευταίο

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

που ελευθερώθηκε ήταν ο μονομάχος, το ψάρι στη γυάλα, περήφανο και μοναχικό. Τώρα λογικά θα κολυμπούσε σε κάποιο ρυάκι όχι μακριά από κει, με τα μακριά, ευλύγιστα πτερύγιά του, μπλε, όπως το τέλειο ζαφείρι. Αν το ψαράκι έφτανε στην αλκαλική λίμνη, για την οποία φημιζόταν αυτή η πόλη στην ανατολική πλευρά της Ανατολίας, δε θα είχε και πολλές πιθανότητες να επιβιώσει μέσα στα αλμυρά, ανθρακούχα νερά της. Αν όμως ταξίδευε προς την αντίθετη κατεύθυνση, θα έφτανε στο Μεγάλο Ζαμπ* και, κάπου πιο κάτω στο ταξίδι του, ίσως να έφτανε κι ως τον Τίγρη, το θρυλικό ποτάμι που πήγαζε από τον Κήπο της Εδέμ.

Κι όλα αυτά για να έρθει το μωρό αρτιμελές και υγιές στον κόσμο.

«Θέλω να τη δω. Μπορείτε να μου φέρετε την κόρη μου;»

Μόλις το ζήτησε αυτό η Μπινάζ, μια κινητικότητα τράβηξε την προσοχή της. Αθόρυβη, σαν περαστική σκέψη, η Σουζάν άνοιξε την πόρτα και βγήκε, αναμφίβολα για να πει τα νέα στον άντρα της – στον άντρα *τους*. Η Μπινάζ κοκάλωσε.

Ο Χαρούν ήταν ένας άντρας εκθαμβωτικών αντιθέσεων. Εντυπωσιακά γενναιόδωρος και φιλάνθρωπος τη μία μέρα, απορροφημένος στον εαυτό του και αφηρημένος σε σημείο αναισθησίας την επομένη. Ως πρεσβύτερος, είχε μεγαλώσει τα δύο αδέλφια του μονάχος, αφότου σκοτώθηκαν οι γονείς τους σ' ένα αυτοκινητικό δυστύχημα που είχε γκρεμίσει τον κόσμο τους. Η τραγωδία είχε διαμορφώσει την προσωπικότητά του, κάνοντάς τον υπερπροστατευτικό με την οικογένειά του και δύσπιστο απέναντι στους ξένους. Μερικές φορές αναγνώριζε πως κάτι είχε ραγίσει μέσα του και ευχόταν να μπορούσε να το επισκευάσει, όμως αυτές οι σκέψεις δεν τον οδηγούσαν ποτέ πουθενά. Αγαπούσε το αλκοόλ και φοβόταν τη θρησκεία στον ίδιο βαθμό. Αφού κοπανούσε άλλο

---

* Το Μεγάλο Ζαμπ ή Άνω Ζαμπ είναι ένα ποτάμι μήκους περίπου 400 χιλιομέτρων που διαρρέει την Τουρκία και το Ιράκ. Στην Τουρκία φτάνει ως τη λίμνη Βαν και ενώνεται με τον Τίγρη νότια της Μοσούλης, στο Ιράκ.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ένα ποτήρι ρακί, έδινε βαρυσήμαντες υποσχέσεις στους συμπότες του και στη συνέχεια, αφού ξεμεθούσε, φορτωμένος ενοχές, έδινε ακόμα πιο βαρυσήμαντες υποσχέσεις στον Αλλάχ. Μαζί με το στόμα του, που μάλλον δυσκολευόταν να το ελέγξει, αντιμετώπιζε ακόμα μεγαλύτερη πρόκληση με το σώμα του. Κάθε φορά που έμενε έγκυος η Μπινάζ, φούσκωνε και η δική του κοιλιά παράλληλα με τη δική της, όχι πολύ, αρκετά πάντως ώστε να κάνει τους γείτονες να χασκογελούν πίσω από την πλάτη του.

«Πάλι γκαστρώθηκε ο άντρας!» έλεγαν και γύριζαν τα μάτια τους. «Κρίμα που δεν μπορεί να γεννήσει ο ίδιος».

Ο Χαρούν ήθελε έναν γιο πιο πολύ από οτιδήποτε άλλο στον κόσμο. Και όχι μόνο έναν. Έλεγε σε όποιον είχε όρεξη ν' ακούσει ότι είχε σκοπό ν' αποκτήσει τέσσερις γιους, τους οποίους θα ονόμαζε Ταρκάν, Τόλγκα, Τουφάν και Ταρίκ*. Τα πολλά χρόνια γάμου του με τη Σουζάν δεν είχαν αποδώσει καρπούς. Οι μεγαλύτεροι στην οικογένεια είχαν βρει τότε την Μπινάζ – ένα κορίτσι ούτε δεκάξι χρόνων καλά καλά. Έπειτα από εβδομάδες διαπραγματεύσεων μεταξύ των οικογενειών, ο Χαρούν και η Μπινάζ είχαν παντρευτεί με θρησκευτική τελετή. Ήταν ανεπίσημο, κι αν ήταν κάτι να πάει στραβά στο μέλλον, ο γάμος δεν επρόκειτο να αναγνωριστεί από το κοσμικό δικαστήριο, αυτό όμως ήταν μια λεπτομέρεια που κανένας δε νοιαζόταν να αναφέρει. Είχαν καθίσει και οι δυο τους στο πάτωμα, μπροστά στον μάρτυρα, απέναντι από τον αλλήθωρο ιμάμη, του οποίου η φωνή γινόταν πιο βραχνή, καθώς άλλαζε από τα τουρκικά στα αραβικά. Η Μπινάζ είχε συνεχώς το βλέμμα της καρφωμένο στο πάτωμα, παρότι δεν μπορούσε ν' αντισταθεί στον πειρασμό να ρίχνει κλεφτές ματιές στα πόδια του ιμάμη. Οι κάλτσες του, σ' ένα χρώμα ανοιχτό καφέ, σαν ψημένη λάσπη, ήταν παλιές και φθαρμένες. Κάθε φορά που σάλευε, το ένα από τα μεγάλα του δάχτυλα απειλούσε

* Που αντίστοιχα σημαίνουν: «Γενναίος και δυνατός», «Πολεμικό κράνος», «Καταρρακτώδης βροχή» και «Ο τρόπος να φτάσεις στον Θεό». (Σ.τ.Σ.)

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

να τρυπήσει το ξεφτισμένο μαλλί ψάχνοντας για έξοδο διαφυγής.

Λίγο μετά τον γάμο, η Μπινάζ είχε μείνει έγκυος, όμως το αποτέλεσμα ήταν μια αποβολή που λίγο έλειψε να τη στείλει στον άλλο κόσμο. Πανικός μες στη νύχτα, άγριες σουβλιές πόνου, ένα παγωμένο χέρι να σφίγγει τα σωθικά της, η μυρωδιά του αίματος, η ανάγκη να πιαστεί από κάτι, σαν να έπεφτε, να έπεφτε αδιάκοπα. Το ίδιο είχε επαναληφθεί σε κάθε επόμενη εγκυμοσύνη, μόνο που γινόταν χειρότερο. Δεν μπορούσε να το πει σε κανέναν, όμως της φαινόταν πως με κάθε μωρό που έχανε, άλλο ένα κομμάτι της σχοινένιας γέφυρας που τη συνέδεε με τον κόσμο γύρω της σκιζόταν κι έπεφτε, ώσπου μόνο η πιο αδύναμη κλωστή την κρατούσε ενωμένη με τον κόσμο εκείνο, την προστάτευε μη χάσει τα λογικά της.

Έπειτα από τρία χρόνια αναμονής, οι πρεσβύτεροι της οικογένειας ξανάρχισαν να πιέζουν τον Χαρούν. Του θύμισαν ότι το Κοράνι επιτρέπει σ' έναν άντρα να έχει μέχρι τέσσερις συζύγους, με την προϋπόθεση πως θα ήταν δίκαιος απέναντί τους, και δεν είχαν καμία αμφιβολία ότι ο Χαρούν θα φερόταν ισότιμα σε όλες τις συζύγους του. Τον πίεζαν να ψάξει αυτή τη φορά να βρει μια χωριατοπούλα, έστω και χήρα με δικά της παιδιά. Και αυτός ο γάμος δε θα ήταν επίσημος, όμως μπορούσε εύκολα να γίνει χωρίς άλλη θρησκευτική τελετή, ήσυχα και γρήγορα, όπως και ο προηγούμενος. Εναλλακτικά, μπορούσε να χωρίσει τούτη την άχρηστη νεαρή σύζυγο κι έπειτα να ξαναπαντρευτεί. Μέχρι στιγμής ο Χαρούν είχε απορρίψει και τις δύο υποδείξεις. Ήδη ήταν αρκετά δύσκολο να φροντίζει δύο συζύγους, έλεγε· μία τρίτη θα τον κατέστρεφε οικονομικά και δεν είχε σκοπό να εγκαταλείψει ούτε τη Σουζάν ούτε την Μπινάζ, που και τις δύο τις είχε αγαπήσει, αν και για διαφορετικούς λόγους.

Τώρα, καθώς ανακαθόταν με κόπο στα μαξιλάρια, η Μπινάζ προσπάθησε να φανταστεί τι έκανε ο Χαρούν. Πρέπει να ήταν ξαπλωμένος σ' έναν καναπέ στο διπλανό δωμάτιο, με το ένα του χέρι στο μέτωπο, το άλλο στο στομάχι του, περιμένοντας μια κραυγή μωρού να σκίσει τον αέρα. Έπειτα είδε με τη φαντασία της τη

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Σουζάν να προχωράει προς το μέρος του, με βήματα μετρημένα, πολύ προσεχτικά. Τους είδε μαζί, να ψιθυρίζουν αναμεταξύ τους· με κινήσεις απαλές και δοκιμασμένες, διαμορφωμένες από χρόνια κοινής ζωής στον ίδιο χώρο, αν και όχι στο ίδιο κρεβάτι. Αναστατωμένη από τις ίδιες τις σκέψεις της, η Μπινάζ είπε, πιο πολύ στον εαυτό της παρά σε οποιονδήποτε άλλον: «Η Σουζάν τού το λέει».

«Όλα εντάξει», είπε μία από τις γειτόνισσες για να την ηρεμήσει.

Αυτή η φράση υπονοούσε πάρα πολλά. *Ας φέρει μόνη της την είδηση του μωρού που η ίδια δεν μπόρεσε να φέρει στον κόσμο.* Λόγια που δεν ειπώθηκαν ποτέ σκορπίστηκαν ανάμεσα στις γυναίκες αυτού του χωριού, ενώνοντάς τες σαν τα τεντωμένα σκοινιά της μπουγάδας ανάμεσα στα σπίτια.

Η Μπινάζ έγνεψε συγκατανεύοντας, παρότι ένιωσε κάτι ζοφερό να βράζει μέσα της, έναν θυμό που ποτέ δεν είχε αφήσει να εξωτερικευτεί. Έριξε μια ματιά στη μαμή και ρώτησε: «Γιατί δεν έχει ακουστεί ακόμα η φωνή του μωρού;».

Η μαμή δεν απάντησε. Ένας κόμπος δυσφορίας είχε σφηνωθεί βαθιά στα σωθικά της. Υπήρχε κάτι παράξενο μ' αυτό το μωρό και δεν ήταν μονάχα η αμήχανη σιωπή του. Σκύβοντας μπροστά, οσμίστηκε το μωρό. Όπως το περίμενε – μια ευωδιά σαν από πούδρα, γλυκερή, που δεν ήταν του κόσμου τούτου.

Απιθώνοντας το νεογέννητο στα γόνατά της, η γυναίκα το γύρισε μπρούμυτα και του χτύπησε τον ποπό, μία δύο φορές. Το μικρό προσωπάκι κατέγραψε το σοκ, τον πόνο. Τα χέρια του σφίχτηκαν σε γροθιές, το στόμα του έγινε μια σούφρα κι όμως ήχος δε βγήκε ακόμα.

«Τι συμβαίνει;»

Η μαμή αναστέναξε. «Τίποτα. Απλώς... Νομίζω πως βρίσκεται ακόμη μαζί *τους*».

«Ποιους εννοείς;» ρώτησε η Μπινάζ, όμως, μη θέλοντας ν' ακούσει την απάντηση, πρόσθεσε βιαστικά: «Κάνε κάτι, λοιπόν!».

Η ηλικιωμένη γυναίκα συλλογίστηκε. Ήταν καλύτερα να βρει

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

το μωρό τον δρόμο του με τον δικό του ρυθμό. Τα πιο πολλά νεογέννητα προσαρμόζονταν αστραπιαία στο νέο τους περιβάλλον, όμως λίγα επέλεγαν να κάνουν πίσω, σαν να δίσταζαν να ενταχθούν στην υπόλοιπη ανθρωπότητα – και ποιος θα μπορούσε να τα κατηγορήσει; Σε όλη της τη ζωή, η μαμή είχε δει πολλά μωρά που, είτε στιγμές πριν είτε αμέσως μετά τη γέννησή τους, ήταν τόσο τρομαγμένα από τη δύναμη της ζωής που πίεζε από όλες τις πλευρές, ώστε έχαναν το θάρρος τους και αποχωρούσαν αθόρυβα από τούτο τον κόσμο. «*Καντέρ*» το έλεγε ο κόσμος –«μοίρα»– και δεν πρόσθετε τίποτ' άλλο, επειδή ο κόσμος έδινε πάντα απλά ονόματα στα περίπλοκα πράγματα που τον τρόμαζαν. Όμως η μαμή πίστευε ότι κάποια μωρά επέλεγαν να μη δώσουν μια ευκαιρία στη ζωή, σαν να ήξεραν και προτιμούσαν ν' αποφύγουν τα βάσανα που τα περίμεναν μπροστά. Ήταν πλάσματα δειλά ή μήπως ήταν σοφά όσο κι ο ίδιος ο Σολομώντας; Ποιος μπορούσε να το πει;

«Φέρτε μου αλάτι», είπε η μαμή στις γυναίκες της γειτονιάς.

Θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει και χιόνι επίσης – αν υπήρχε αρκετό, φρεσκοστοιβαγμένο έξω στον δρόμο. Στο παρελθόν είχε βουτήξει πολλά νεογέννητα σε μια στοίβα καθαρό χιόνι και τα είχε τραβήξει έξω τη σωστή στιγμή. Το σοκ από το κρύο άνοιγε τα πνευμόνια τους, έκανε το αίμα τους να κυλήσει, ενίσχυε την ανοσία τους. Εκείνα τα βρέφη, χωρίς εξαίρεση, είχαν μεγαλώσει κι είχαν γίνει γεροί ενήλικοι.

Μέσα σε λίγη ώρα, οι γειτόνισσες επέστρεψαν με μια μεγάλη πλαστική λεκάνη κι ένα σακούλι χοντρό, ορυκτό αλάτι. Η μαμή απίθωσε τρυφερά το μωρό στο κέντρο της λεκάνης κι άρχισε να τρίβει το σώμα του με τις νιφάδες του αλατιού. Μόλις σταματούσε το μωρό να μυρίζει σαν αγγελάκι, έπρεπε να το αφήσουν ελεύθερο. Έξω, στα πάνω κλαδιά της λεύκας, ένα πουλί κελαηδούσε, μια μπλε κίσσα, αν έκρινε κανείς από το κελάηδημα. Ένα μοναχικό κοράκι έκρωξε πετώντας προς τον ήλιο. Καθετί μιλούσε τη δική του γλώσσα – ο άνεμος, το χορτάρι, όλα. Εκτός από αυτό το παιδάκι.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

«Λες να ’ναι μουγγό;» είπε η Μπινάζ.

Η μαμή σήκωσε τα φρύδια της. «Κάνε υπομονή».

Σαν να περίμενε τη στιγμή, το μωρό άρχισε να βήχει. Ένας ήχος βραχνός, σαν κροτάλισμα. Πρέπει να κατάπιε λίγο αλάτι, η γεύση ήταν αψιά, αναπάντεχη. Κόκκινο σαν παντζάρι, το μωρό πλατάγισε τα χείλη του και ζάρωσε το μουτράκι του, όμως και πάλι αρνήθηκε να κλάψει. Τι ξεροκέφαλο που ήταν, πόσο επικίνδυνα αντάρτικη η ψυχή του. Δεν αρκούσε να το τρίψει απλώς με το αλάτι. Εκείνη τη στιγμή η μαμή πήρε μια απόφαση. Θα δοκίμαζε μια διαφορετική προσέγγιση.

«Φέρτε μου κι άλλο αλάτι».

Καθώς δεν είχε απομείνει άλλο χοντρό αλάτι στο σπίτι, θα χρησιμοποιούσαν αναγκαστικά το ψιλό, το επιτραπέζιο. Η μαμή έκανε ένα βαθούλωμα στη στοίβα, έβαλε το μωρό μέσα και το σκέπασε ολόκληρο με τους κρυστάλλους· πρώτα το σώμα, έπειτα το κεφάλι του.

«Κι αν πάθει ασφυξία;» ρώτησε η Μπινάζ.

«Μην ανησυχείς, τα μωρά μπορούν να κρατήσουν την ανάσα τους πιο πολύ απ’ ό,τι εμείς».

«Μα πώς ξέρεις πότε να το βγάλεις;»

«Σώπαινε, άκου», είπε η γριά, βάζοντας το δάχτυλό της στα σκασμένα χείλη της.

Κάτω από το περίβλημα του αλατιού, το μωρό άνοιξε τα μάτια του και κοίταξε εκείνο το γαλακτερό τίποτα ολόγυρά του. Ένιωθε μοναξιά εδώ μέσα, όμως ήταν μαθημένο στη μοναξιά. Κουλουριάστηκε, όπως έκανε τόσους μήνες, και περίμενε.

Το ένστικτό του έλεγε: *Ω, μ’ αρέσει εδώ μέσα· δεν ξαναβγαίνω*.

Η καρδιά του διαμαρτυρόταν: *Μη λες βλακείες. Γιατί να μείνεις σ’ ένα μέρος όπου δε συμβαίνει ποτέ τίποτα; Είναι βαρετό*.

Γιατί να φύγεις από ένα μέρος όπου δε συμβαίνει ποτέ τίποτα; Είναι ασφαλές, έλεγε το ένστικτό του.

Σαστισμένο από τη διαμάχη τους, το μωρό περίμενε. Πέρασε άλλο ένα ολόκληρο λεπτό. Ένα κενό στροβιλιζόταν και πάφλαζε

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

ολόγυρά του, χτυπώντας του τα δάχτυλα των ποδιών, των χεριών.

Και μόνο επειδή πιστεύεις ότι είσαι ασφαλής εδώ, δε σημαίνει πως αυτό είναι το κατάλληλο μέρος για σένα, αντέκρουε η καρδιά του. *Μερικές φορές νιώθεις πιο ασφαλής στον τόπο όπου ταιριάζεις λιγότερο.*

Επιτέλους, το μωρό κατέληξε σ' ένα συμπέρασμα. Θα άκουγε την καρδιά του – εκείνη ακριβώς που θα αποδεικνυόταν σκέτος μπελάς. Ανυπομονώντας να βγει και να ανακαλύψει τον κόσμο, παρά τους κινδύνους και τα ζόρια του, άνοιξε το στόμα του, έτοιμο να βγάλει ήχο – όμως σχεδόν αμέσως το αλάτι χώθηκε στον λαιμό του, μπλόκαρε τη μύτη του.

Αμέσως, η μαμή, με κινήσεις επιδέξιες και γοργές, έχωσε τα χέρια της μέσα στη λεκάνη και τράβηξε έξω το μωρό. Ένα δυνατό, τρομαγμένο κλάμα γέμισε το δωμάτιο. Και οι τέσσερις γυναίκες χαμογέλασαν ανακουφισμένες.

«Μπράβο, το καλό κορίτσι», είπε η μαμή. «Γιατί άργησες τόσο πολύ; Κλάψε, αγάπη μου. Ποτέ να μην ντρέπεσαι για τα δάκρυά σου. Κλάψε, για να ξέρουν όλοι πως είσαι ζωντανή».

Η γριά γυναίκα τύλιξε το μωρό σ' ένα σάλι και το οσμίστηκε ξανά. Εκείνη η σαγηνευτική, απόκοσμη μυρωδιά είχε εξατμιστεί, αφήνοντας μόνο ένα ανεπαίσθητο ίχνος πίσω της. Με τον καιρό και αυτό θα εξαφανιζόταν – παρότι είχε γνωρίσει κάμποσους ανθρώπους που, ακόμα και στα γεράματά τους, εξακολουθούσαν να κουβαλούν μαζί τους μια ευωδιά απ' τον παράδεισο. Όμως δεν ένιωσε την ανάγκη να μοιραστεί αυτή την πληροφορία. Σηκώθηκε στις μύτες των ποδιών της κι απίθωσε το μωρό στο κρεβάτι, δίπλα στη μητέρα του.

Η Μπινάζ χαμογέλασε πλατιά κι η καρδιά της φτερούγισε. Άγγιξε τα μεγάλα δάχτυλα της κόρης της κάτω από το μεταξωτό ύφασμα – τέλεια, όμορφα και τρομαχτικά εύθραυστα. Κράτησε τρυφερά τις μπούκλες του μωρού στα χέρια της, σαν να μετέφερε αγιασμό στις παλάμες της. Για μια στιγμή ένιωσε ευτυχισμένη, ολοκληρωμένη. «Δεν έχει λακκάκια», είπε και χαχάνισε μόνη της.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

«Να ειδοποιήσουμε τον άντρα σου;» ρώτησε μια γειτόνισσα.

Και αυτή επίσης ήταν μια φράση βαριά από λέξεις ανείπωτες. Μέχρι τώρα η Σουζάν πρέπει να είχε πει στον Χαρούν ότι το μωρό είχε γεννηθεί, οπότε γιατί αυτός δεν είχε τσακιστεί να έρθει; Προφανώς, είχε καθυστερήσει για να μιλήσει στην πρώτη του γυναίκα και να κατευνάσει τις ανησυχίες της. Αυτή ήταν η προτεραιότητά του.

Μια σκιά πέρασε από το πρόσωπο της Μπινάζ. «Ναι, φώναξέ τον».

Δε χρειάστηκε. Μέσα σε λίγα δευτερόλεπτα ο Χαρούν μπήκε με τεμπέλικο βήμα και τους ώμους γερτούς, βγαίνοντας από το σκοτάδι στο φως του ήλιου. Είχε μια τούφα γκρίζα μαλλιά που του έδιναν την όψη αφηρημένου στοχαστή· επιβλητική μύτη με σφιχτά ρουθούνια· πλατύ, καλοξυρισμένο πρόσωπο και σκούρα καστανά μάτια, με κλίση προς τα κάτω, που έλαμπαν περήφανα. Χαμογελώντας, πλησίασε στο κρεβάτι. Κοίταξε το μωρό, τη δεύτερη γυναίκα του, τη μαμή, την πρώτη γυναίκα του και στο τέλος κοίταξε ψηλά στα ουράνια.

«Ω, Αλλάχ, Σ' ευχαριστώ, Θεέ μου. Άκουσες τις προσευχές μου».

«Κορίτσι», είπε σιγανά η Μπινάζ, μήπως δεν τον είχαν ενημερώσει ακόμα.

«Το ξέρω. Το επόμενο θα είναι αγόρι. Θα τον βγάλουμε Ταρκάν». Κύλησε τον δείκτη του δεξιού του χεριού στο μέτωπο του μωρού, που ήταν λείο και ζεστό στο άγγιγμα σαν αγαπημένο φυλαχτό που το 'χεις τρίψει πάρα πολλές φορές. «Είναι γερό, αυτό έχει σημασία. Γι' αυτό προσευχόμουν όλο τον καιρό. Έλεγα στον Μεγαλοδύναμο: "Αν αφήσεις αυτό το μωρό να ζήσει, δε θα ξαναπιώ. Ούτε γουλιά!". Ο Αλλάχ εισάκουσε τις ικεσίες μου, είναι σπλαχνικός. Αυτό το μωρό δεν είναι ούτε δικό μου ούτε δικό σου».

Η Μπινάζ τον κοίταξε ζωηρά και τα μάτια της τρεμόπαιξαν σαστισμένα. Ξάφνου, την κυρίεψε ένα κακό προαίσθημα, όπως ένα άγριο ζώο που διαισθάνεται –αν και πολύ καθυστερημένα–

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

πως όπου να 'ναι θα πέσει σε παγίδα. Έριξε μια ματιά στη Σουζάν, η οποία στεκόταν στην είσοδο, με χείλη τόσο σφιγμένα που είχαν σχεδόν ασπρίσει, αμίλητη κι ασάλευτη, με εξαίρεση το ένα της πόδι που το χτυπούσε κάτω ανυπόμονα. Κάτι στη συμπεριφορά της πρόδινε πως ήταν αναστατωμένη, κατενθουσιασμένη θα έλεγε κάποιος.

«Αυτό το μωρό ανήκει στον Θεό», έλεγε τώρα ο Χαρούν.

«Όλα τα μωρά Τού ανήκουν», ψιθύρισε η μαμή.

Απαθής, ο Χαρούν έπιασε το χέρι της νεαρής γυναίκας του και την κοίταξε κατάματα. «Αυτό το μωρό θα το δώσουμε στη Σουζάν».

«Τι είν' αυτά που λες;» είπε τραχιά η Μπινάζ και η φωνή της ακούστηκε ξύλινη κι απόμακρη στ' αυτιά της, σαν τη φωνή μιας ξένης.

«Άσε τη Σουζάν να τη μεγαλώσει. Θα κάνει σπουδαία δουλειά. Εσύ κι εγώ θα κάνουμε κι άλλα παιδιά».

«Όχι!»

«Δε θέλεις να κάνεις άλλα παιδιά;»

«Δεν πρόκειται ν' αφήσω αυτή τη γυναίκα να μου πάρει την κόρη».

Ο Χαρούν πήρε μια βαθιά ανάσα και ξεφύσησε αργά. «Μην είσαι εγωίστρια. Ο Αλλάχ δε θα το εγκρίνει. Σου 'δωσε ένα μωρό, έτσι δεν είναι; Να είσαι ευγνώμων. Ίσα που τα 'φερνες βόλτα όταν ήρθες σε τούτο το σπίτι».

Η Μπινάζ κούνησε το κεφάλι της και συνέχισε να το κουνάει· είτε γιατί δεν μπορούσε να σταματήσει τον εαυτό της είτε γιατί ήταν το μοναδικό ασήμαντο πράγμα που μπορούσε να ελέγξει, δύσκολο να το πει κάποιος. Ο Χαρούν έσκυψε από πάνω της και, πιάνοντάς την από τους ώμους, την τράβηξε κοντά του. Μόνο τότε έμεινε ακίνητη και το φως στα μάτια της λιγόστεψε.

«Δε σκέφτεσαι λογικά. Όλοι στο ίδιο σπίτι είμαστε. Θα βλέπεις την κόρη σου κάθε μέρα. Δεν πρόκειται δα να πάει μακριά, για τ' όνομα του Θεού».

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

Αν η πρόθεσή του ήταν να της πει λόγια παρήγορα, εκείνη δεν το αντιλήφθηκε. Τρέμοντας για να συγκρατήσει τον πόνο που της ξέσκιζε τα σωθικά, σκέπασε το πρόσωπό της με τις παλάμες της. «Και ποια θα φωνάζει "μανούλα" η κόρη μου;»

«Έχει καμιά διαφορά; Μπορεί η Σουζάν να είναι η μανούλα. Εσύ θα είσαι η θείτσα. Θα της πούμε την αλήθεια όταν μεγαλώσει, δε χρειάζεται να συγχύσουμε το κεφαλάκι της τώρα. Όταν θα κάνουμε πιο πολλά παιδιά, θα είναι έτσι κι αλλιώς αδέλφια μεταξύ τους. Θα γίνεται χαμός στο σπίτι, θα δεις. Δε θα μπορείς να βρεις άκρη ποιο είναι ποιανού. Θα είμαστε όλοι μια μεγάλη φαμελιά».

«Και ποιος θα το θηλάσει το μωρό;» ρώτησε η μαμή. «Η μανούλα ή η θείτσα;»

Ο Χαρούν έριξε ένα βλέμμα στη μαμή και κάθε μυς στο σώμα του τσιτώθηκε. Στα μάτια του, ο σεβασμός και η απέχθεια χόρευαν έναν άγριο χορό. Έχωσε το χέρι του στην τσέπη του κι έβγαλε ένα σωρό μικροπράγματα ανακατεμένα: ένα βουλιαγμένο πακέτο τσιγάρα μ' έναν αναπτήρα μπηγμένο μέσα, τσαλακωμένα χαρτονομίσματα, ένα κομμάτι κιμωλία που χρησιμοποιούσε για να σημαδεύει τα ρούχα προς επιδιόρθωση, ένα χάπι για τις στομαχικές του διαταραχές. Τα χρήματα τα έδωσε στη μαμή. «Δικά σου – σε ένδειξη της ευγνωμοσύνης μας», είπε.

Με σφιγμένα χείλη, η γριά δέχτηκε την πληρωμή της. Από την πείρα της, το να ζεις τη ζωή σου όσο το δυνατόν πιο αλώβητος εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από δύο θεμελιώδεις αρχές: να ξέρεις ποια ήταν η σωστή στιγμή να εμφανιστείς και ποια η σωστή να φύγεις.

Καθώς λοιπόν οι γειτόνισσες άρχισαν να μαζεύουν τα τσουμπλέκια τους κι απομάκρυναν τα ματωμένα σεντόνια και τις πετσέτες, μια σιωπή πλημμύρισε το δωμάτιο σαν νερό, μουσκεύοντας κάθε γωνιά.

© Elif Shafak, 2019 / © ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΨΥΧΟΓΙΟΣ Α.Ε., Αθήνα 2021

«Ένα βαθιά συγκινητικό μυθιστόρημα για το πώς η κοινωνία μπορεί να καταστρέψει τη ζωή μιας γυναίκας. Αμείλικτη, πολιτικοποιημένη, αλλά και λυρική, η Σαφάκ μάς προσφέρει ένα πολυδιάστατο μυθιστόρημα γραμμένο με μεγάλη χάρη και γενναιοδωρία».

JUAN GABRIEL VÁSQUEZ, συγγραφέας

«Συναρπαστικό. Υπάρχει απίστευτη ομορφιά μέσα σε τούτο το βιβλίο».

THE TIMES

ISBN: 978-618-01-3914-3

ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ: 24147

Εκδόσεις ΨΥΧΟΓΙΟΣ

www.psichogios.gr

ΓΙΑ ΑΝΑΓΝΩΣΤΕΣ ΜΕ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ